

Teosofiska småskrifter. Årg. 1895

Sv. Saml. Teosofi Saml.

Teosofi
Saml.

Teosofiska Småskrifter

UTGIFNA AF

LOGEN ORION.

HÄFTET III.

Innehåll i häftet III.

Människans sju principer af Tönnes Algren.
De sociala problemen i teosofisk belysning af Sven Nilsson,
Från mörker till ljus, poem af Gustaf Lindgren.

*Dessa skrifter utgöra 4 häften och kunna
rekvireras häftesvis till ett pris af 40 öre häftet å Logen Orions
byrå, Linnégatan 25, Stockholm.*

Utgifvet å **LOGEN ORIONS FÖRLAG.**

Pris 40 öre.

STOCKHOLM
TEOSOFISKA BOKFÖRLAGET
(I DISTRIBUTION)

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS

PHYSICS DEPARTMENT

Människans sju principer.

Det gifves mången, som föreställer sig, att människoväsendets indelning efter sjutalet som norm svårigen kan verifieras enligt vår erfarenhet af detta väsende, att en sådan indelning från denna synpunkt förefaller omotiverad och konstlad.

Så är dock icke fallet, enligt hvad jag hoppas att här nedan kunna påvisa.

Det är ju så, att sjelfva det kroppsliga materialet i vår organism utgör något, som till sin företeelse ganska distinkt skiljer sig från våra öfriga egenskaper. Vi kunna kalla detta material för principen N:o 1.

För att en lefvande människa skall kunna uppstå, måste man emellertid förutsätta befintligheten af någon slags lifskraft, som äger magt att ombilda molekylernas frändskaper, så att de kunna sammanvara utan att på kemisk väg upplösa organismen. Denna lifskraft blir då principen N:o 2.

Man måste likaledes tänka sig en formbildande princip eller kraft, som påverkar de medels näringen intagna ämnesdelarne, så att en mänsklig gestalt uppstår och ej ett obestämdt konglomerat af prutoplasma. Denna formbildande kraft, som sannolikt utgöres af ett system etervibrationer, kallas af teosoferna astralkraften och blir här principen N:o 3.

Betrakta vi nu människans själslif, så finna vi, att det helt naturligt kan indelas på följande sätt — i förnimmelser af drifter, principen

N:o 4, äfven kama kallad.

Vidare den reflekterande tankens yttringar och fantasiens bilder, som utgöra tillsammans högre och lägre manas: principen

N:o 5. Den reflekterande tankens arbete kan vara riktadt på att med rätt eller orätt tillfredsställa våra drifter och sörja för vårt timliga välbefinnande — vår intelligens tjänar då lägre manas, kama manas som den äfven kallas — eller vi kunna anstränga vår intelligenta begåfning för att tillfredsställa vårt begär efter sanning och rättvisa. Detta tankens tillstånd kallas för högre manas.

Samvetets röst och alla våra högre drifter och känslor, som för vår inre fjärrsyn frammana det godas ideal från andlighetens högsta sfärer utgöra buddi eller principen

N:o 6.

Slutligen utgör det stora obekanta våldsalltets gudomliga lif, som vi inom oss äga gemensamt med alla ting, atma eller principen

N:o 7.

Anteckningar efter ett muntligt föredrag af Tönnes Algren.

De sociala problemen i teosofisk belysning.

Nutidens vesterländska kultur är på det intellektuella området storartad, på det materiella rent häpnadsväckande. Det är också med en känsla af stolt förakt, som den modernæ kulturmänniskan blickar ned från sin sjelkänslas piedestal på forntidens och Österlandets »vidskepelse» och »barbari». Hvika jetteverk utföra ej ångan och elektriciteten i människans tjänst! För hvarje dag, som går, göras nya uppfinningar och upptäckter samt vidgar människans sitt »herravälde öfver naturen». Årligen produceras oerhörda kvantiteter af ej blott lifsförnöden-

heter utan äfven af böcker och konstverk samt de mest raffinerade artiklar, som skola göra lifvet angenämt, ja njutnings- och bildningsrikt för menniskan.

Och dock — är det väl någon, som djerfves påstå, att nutidens kulturmenniska är lycklig? Nej, så vidt jag vet, *ingen*.

Den nyss skildrade så ljusa taflan har sin förfärliga nattsida, som man måste vara blind för att ej kunna upptäcka. Vår tid är sjelfmordens*) och de sociala jäsningarnas tid. Lifsleda griper den rike, förtviflan den fattige.

Hvilken är orsaken till allt detta och hvar är botemedlet att finna? — är den tanke, som härvid ovilkorligen bemäktigar sig hvarje sann människovän.

Klokt folk och dårar, lärde män och demagoger hafva framkommit med den ena vidlyftiga förklaringen efter den andra, det ena botemedlet konstigare än det andra. Men de hafva alla haft *ett gemensamt fel*, nemligen, att de voro *odugliga*.

Sedan Occidentens kultur genom lika fruktlösa som förtviflade ansträngningar ådagalagt sin egen oförmåga att komma sitt onda på spåren och att sjelf finna hjälpen deremot, ligger det för hvarje ärlig tänkare närmast till hands att ej längre *a priori* förakta Orientens odling utan ärligt studerande densamma, undersöka *dels* huruvida den ej ändock, oaktadt all vesterländsk fördom, innehåller något *verkligt stort och gediget*, som kunde vara af ett *allmängiltigt*, för *hela* mänskligheten beaktansvärdt intresse, *dels* ock, *i så fall*, huruvida ej detta kunde gifva en mera *objektiv norm* för bedömandet af vesterländska skefheter och missförhållanden.

*) Den sista statistiken lemnar det besked, att sjelfmordens antal i Europa numera årligen öfverstiger 60,000. De stora »kulturstaterna» visa äfven i detta afseende en häpnadsväckande utveckling under detta århundrade. I Frankrike t. ex. ha sjelfmorden pr million invånare (således oafsedt folkmängdens ökning) från år 1829 till år 1879 fyrdubblats o. s. v. Se härom D:r Eug. Rehfisches år 1892 utkomna arbete: »Der Selbstmord».

Teosofien är ej ett nutidens barn. Hon är gammal som världen. Hennes hem är som bekant i Österlandet, samma härd, hvarifrån då och då under mörka tider spridda ljusstrålar utsändts folken till hjälp och räddning. Buddhaismen var en sådan, kristendomen likaså. Ja, äfven Islam kan i viss mening räknas hit. Skilnaden emellan deras strålgång och förmåga af varaklighet berodde derpå, att de ej alla voro lika direkta utstrålingar från den gemensamma härden. — Teosofien är den enda af dem alla, som kommer till oss *direkt* från denna härd, de *Tibetanska Mahatmernas brödraskap*.

Då det visat sig, hvilken stor kraft såväl kristendomen som buddhaismen o. s. v., ja t. o. m. Islam haft att åtminstone till en tid besjåla och höja människorna samt reagera mot det onda, så har Teosofien, såsom varande en ny, lifskraftig, periodisk utstråling från sanningens källa, desto större förutsättningar för att kunna leda oss lyckligt fram öfver hindren, blott att vi *själfve* träget gifva akt på hennes maning.

Då jag nu påstår, att *nyckeln* till de svåra frågornas lösning är att söka i Teosofien, ja att den *endast derstädes* är att finna, vill jag dermed ingalunda hafva sagt, att *jag* vore mannen att använda denna nyckel rätt. Det är ej nyckeln fel, om en svag hand ej förmår vrida henne om i låset. Men detta hindrar mig ej ifrån att *dels* påpeka Teosofien såsom vår räddarinna ur det sociala eländet, *dels* ock söka angifva hennes ställning till ifrågavarande problem.

Innan jag öfvergår till själfva framställningen, vill jag först söka klargöra, *dels* betydelsen af de principer, hvilka, vare sig rätt uppfattade eller missförstådda, varit ledande för den sociala utvecklingen, *dels* denna utvecklings senare historiska resultat, *dels* ock innebörden af de olika åskådningar, som tagit dess frågor i betraktande.

»Frihet, jemnlighet, broderskap!» Se der tre bevingade ord, som i all sin korthet äro uttryck för det ädlaste menniskan känner inom sig för menskligheten — för allt hvad dunkelt och obegripet, men dock så lefvande och sant rör sig på djupet af de stora massornas hjertan.

Och dock höra dessa gudomliga idéer till dem, som menskligheten mest plumpt missförstått, mest hänsynslöst trampat under fötterna och vanhelgat. Såsom exempel härpå vill jag nämna en modern älsklingsterm, den s. k. »fria kärleken», som hvarken är frihet eller kärlek utan bådas motsats: ett slafveri under otyglad sjelfviskhet.

Men hvad är då frihet? Hvad förstås under detta ord? Filosofien känner två slag af frihet, den *formela* friheten och den *reela* friheten. *Formellt* fri säges den vara, som *har att välja* mellan två eller flere möjligheter (t. ex. mellan rätt och orätt). Men *reelt* fri är han endast för så vidt han (af kärlek till det rätta) väljer det som är rätt.

De finnas, som i den s. k. reela friheten se ofrihet under förmenande att den i s. k. reel mening frie vore en slaf under det rätta. Dessa erkänna ingen annan frihet än den formela. Men hvad är denna värd, kan man fråga, om ej det rätta väljes? Intet, ty den, som väljer det orätta, *just han* är en ofri slaf, enär han beherskas af sin egen naturliga *fiende*, sjelfviskheten, hvaremot den, som af egen inre håg väljer det rätta, är i full harmoni med den högsta lagen för sin egen natur. — Dock är friheten i den gängse uppfattningen blott formel, d. v. s. en frihet till namnet, men en ofrihet i sak.

Ej heller *jemnlighetens* sanna konkreta innehåll, dess lefvande andemening kan man fatta, utan nöjer sig med att jaga efter dess bedrägliga, abstrakta form, dess döda bokstaf.

Och under allt detta har *broderskapsidén* blifvit en tom fras.

Det är klart, att frihet och jemnlighet, fattade på ofvannämnda formalistiska sätt stå der i olöslig motsägelse emot hvarandra. Den blott *formela* friheten, d. v. s. den otyglade sjelfviskheten vill förtrycka allt annat än sitt eget sinliga lilla jag. En samfundsordning, som är byggd på *sådan* frihet, tillåter obarmhertigt den starkare att tyrannisera den svagare. Konsekvent genomfördt kallas ett sådant tillstånd för anarki. Och anarkien är de »fria», d. v. s. otyglade passionernas idealstat. Ett samhälle, som grundat sitt näringslif på principen »*Laissez faire et laissez aller*», som proklamerat den »*fria konkurrensen*» såsom ekonomiskt universalmedel, är snart förvandladt till en »Grottekvarn» sådan som Viktor Rydberg så sant och gripande skildrat:

Men den arma fogdesjäl
som fått minst af Grottes mäld,
han är fälld,
han blir träll,
bindes vid en Grottestång
och får draga dagen lång,
gisslad öfver rygg och häl,
tills han dignande ihjäl-
trampas under hälarne
af de andre trälarne. —
»Konung, det är konkurrens;
hur den eggjar, hetsar, sporrar,
sticker, stinger, gnager, borrar,
hur den sveder och den bränns!
så kan Grottekvarnen snart
gå med rent helvetisk fart».

Ja, sådan är den naturnödvändiga konsekvensen af det *gängse* begreppet frihet.

Emot denna frihetens karrikatyr är det moderna sträfvandet efter »jemnlighet» en naturlig reaktion. — »Vi äro alla *likar*», säger man, »derför skola vi äfven alla hafva *lika* godt och *lika* ondt här

i världen. All konkurrens vare bannlyst. Den gifver de starkare försprång framför de svagare och alstrar klassväsende. Alla skola vi hafva *lika* bildning, så att ej någon må kunna höja sig öfver sina likar» o. s. v., o. s. v. — Detta låter ju ej sjelfviskt. Och dock vågar jag påstå, att »frihet» och »jämnlighet» i de senast angifna bemärkelserna hafva det *väsentliga* gemensamt med hvarandra, nemligen *sjelfviskheten*. Ty, under det att »friheten» i sina konsekvenser leder till otyglad sjelfviskhet, hvilat »jämnligheten» på en grundval af sårad sjelfviskhet. »*Friheten*» är formen för och uttrycket af den *starkes* sjelfkänsla; »*jämnligheten*» åter för den *svages*. Såsom allt, som är byggdt på sjelfviskhet, svärja dessa idéer starkt emot hvarandra. Den svages sjelfviskhet tåles ej af den starkes likasom ej tvärtom. Och vidare: är den s. k. friheten ett lössläppande af lidelserna, så är dess motsats »jämnligheten», som skulle betvinga lidelserna med våld ej bättre utan snarare sämre än »friheten», just emedan »jämnligheten» ej är annat en kimär.

Ty: den s. k. »jämnlighetens» män hafva helt och hållet upphört att räkna med verklighetens faktorer. Menniskorna äro af naturen högst olika utrustade; den ene intelligent, den andre fänig, den ene besjälad af arbetslust, den andre lättjefull, den ene pligttrogen, den andre opålitlig o. s. v. Dessutom kräfva de olika slagen af menskligt arbete så högst olika ej blott naturliga anlag och karakterer utan äfven förskolor; det ena arbetet ingen alls, det andra tiotal års, tillbragat under trägna öfningar och studier i sträng försakelse o. s. v.

Skulle ett allvarligt försök göras att gencmföra den s. k. jämnligheten, vore det enda verksamma medlet ett yttre *tvång*, så starkt, att det kunde undertrycka allt det individuella hos människorna för att kunna inpressa individen i den lagstadgade formen, låt vara att denna måste vara i hög grad onaturlig. I samma form skulle sålunda stöpas sådana himmel-vida motsatser som den intuitive tänkaren

och »mannen med dynggrepen»^{*)}. Då det emellertid vore omöjligt att stöpa den senare i den förras form, återstode endast att forma den förre efter den senare o. s. v. Med andra ord, man måste i intellektuel och andlig mening afhugga allt, som höjde sig öfver den lägsta hjessan. Ty *dess* innehåfvare vore typen, måttstocken och formen. — Så vore »jennlikheten», genomförd, låt vara på frihetens, äfven på den *verkliga* frihetens bekostnad.

Leder den s. k. *friheten* till anarki, så nödvändiggör den s. k. *jennlikheten* en statsmakt, vid sidan af hvilken den ryske sjelfherskarens skulle förblekna likt stjernan för den uppgående solen. Och denna makt skulle genomföras af *de svage emot de starke!* Den skulle döda *egoismens* driffjeder — utan att spanna *altruismens!*

Men dessa påtagliga motsägelser, hvilkas orsaker de om »frihet, jennlikhet och broderskap» skränande massorna ej kunna fatta, bero uteslutande på de *sjelfviska* moment, hvarmed man förfalskat begreppen frihet och jennlikhet eller rättare derpå att man *ej kunnat* eller *ej velat* fatta dem rätt. Rätt fattade äro de tu blott olika sidor af ett och samma, af *brödrskapet i anden*. Hvarför detta förbisets, hvarför frihet och jennlikhet kommit att skenbart bekämpa hvarandra, det beror uteslutande derpå, att den teosofiska tanken, den *universela broderskärleken* ej varit lefvande i menskligheten.

Belysta af teosofien skola dessa motsägelser skingras som dimmor för solen; och när sanningen en gång blifvit allmänt känd, först *då* är det möjligt för människorna att rätt tillämpa henne. Teosofien lärer:

Alltet är till sitt väsen ande, och denna ande är *En enda*, allt genomträngande och allt uppehållande, öfverpersonlig, ofattbar princip. Såsom varande *Verkligheten*, är denna princip motsatsen emot

^{*)} Anspelning på Bunyans personifikation af den läge världsträlen i hans berömda »Pilgrims Progress».

illusion och överklighet, hvaraf vår sinneverld och dess mångfald är en sida. — Anden är »Enheten i mångfalden», alltings sanna väsen och högsta princip (d. v. s. enda sant verkliga). I anden är menskligheten en enhet, i illusionen en mångfald. I anden äro vi människor ett brödraskap med solidariska intressen, i illusionen »konkurrenter i kampen för tillvaron». Anden är vårt väsen, vår natur, illusionen dess *omkastade* skugga. Följa vi andens marning, så följa vi *vår egen natur*, så handla vi fritt och frigöra oss. — Jäkta vi efter illusionernas irrbloss, handla vi ofritt och sänka oss i slafveri och elände. — Vår *egen lag*, den *reela* frihetens lag, bjuder oss att i andra människor se våra bröder eller exakt uttryckt: *oss sjelfva*. — Hjelpa vi dem, så hjelpa vi oss sjelfve; ty vi äro med dem *ej lika utan ett*, dock *ej i oss sjelfve utan i anden*. — Allas vår högsta, enda, eviga princip är gemensam; det är blott de *illusoriska* sidorna af våra väsenden, som äro skilda, och skilnaden består uti: den mindre eller större grad af överklighetens skugga, som ännu vidlåter vår andes klarhet eller omvänt uttryckt: den större eller mindre grad, i hvilken vi frigjort oss, d. v. s. den större eller mindre grad, hvari anden i oss blifvit aktuel, och illusionen fått ge vika.

Häri genom framstår jemnlighetsidén i sin rätta belysning. Såväl hon som frihetsidén är en sida af broderskapet i anden. Hvad som hos olika människor är *jemlikt* är deras innersta väsen, deras Gudomliga Jag, men då detta i sjelfva verket är *ett* d. v. s. att den öfverskyggande anden är en och densamma för oss alla, så är uteslutande *häri* jemnlighetsidén att söka och finna. Men detta är *ej »jemnlighet»* i ordets populära mening, hvilken »jemnlighet» vi hafva funnit vara en död bokstaf. Nej, den sanning, som ligger i jemnlighetsidén är sträfvan efter Enhet, som är lefvande ande.

Således: Det beror på *oss sjelfve* att göra bruk af vår egen *reela* frihet, att göra oss till ett med vårt eget Gudomliga Jag. När vi alla en gång det

gjort, då först äro vi alla obetingadt jemlikar eller rättare en *Enhet*. Då är illusionen skingrad och har broderskapsidén nått sitt mål. Men *dessförinnan* är talet om absolut jemnlikhet ett rent vanvett. Det är då förmätet, ja sjelfviskt af den andligen underlägsne att på annat sätt, än genom att andligen höja sig sjelf, vilja likställa sig med den högre utvecklade. Denna bör ej hysa ringaktning för sin svagare broder. Hans laster må han förakta, men ej honom sjelf; utan må han styrka honom i kampen emot desamma.

Af det här ofvan sagda skola vi ej förledas tro, att idéerna om »frihet» och »jemnlikhet» i deras gängse mening, fattade i sinneverlden ingenting godt utträttat. Tvärt om: enär de äro reflexer (låt vara omkastade) af gudomliga idéer, innehålla de mycket som påverkar utvecklingens främjande, blott att de ej få frambryta ohejdadt i sin krassa ensidighet. Så länge de i samhället endast hade att nedbryta det förutvarande ståndsväsendet, verkade de mäktigt i kulturens tjänst. Då framträdde mer af deras sanna sidor. Då gingo de »hand i hand» mot den gemensamma fienden.

Men, sedan denne väl var öfvervunnen, vände de sina vapen mot hvarandra. »*Friheten*» blef då förvärfsbegärets, guldörstens utkörade slagord. »*Jemnligheten*» deras, som insågo sin egen underlägsenhet i kampen för tillvaron.

Huru detta skett, skola vi nu taga i betraktande.

* * *

Nutidens sociala problem, »arbetarefrågän» och »kvinnofrågan», äro konsekvenser af de sista seklernas kulturarbete på såväl det intellektuella som på det materiella området.

Kulturen sjelf är en yttring af verldsutvecklingens inneboende tendens till differentiering, d. v. s.

det förhållandet, att ur det jämförelsevis primitiva och enkla utvecklar sig det allt mera olikartade och kombinerade. Med kulturen växa *behofven* och dessas *tillfredsställelsemedel* i kapp. Men ju mera differentierade såväl de *förra* som de *senare* blifva, desto större blifver med nödvändighet skilnaden mellan de olika slag af *menskligt arbete*, som skola frambringa alla dessa för tillfredsställandet af så högst olika behof af edda produkter. — Och ju större denna åtskilnad blir, desto mer nödvändiggöres för individen en allt mera uppdrifven men äfven allt mera *ensidig* skicklighet att förrätta visst slag af arbete. — Ingen kultur utan arbetsfördelning är en sanning, som vi finna bekräftad på hvarje blad i historien. — Då emellertid de olika slagen af arbete äro ej blott hvarandra så högst olika, utan äfven ställa så högst olika förutsättningar på sina respektive utöfvare och sålunda komma att tillförsäkra desse så olika makt och förvärfsmöjligheter samt derigenom och genom det olika sätt, hvarpå arbetet utföres, äfven så olika möjligheter till anseende, så är härmed tendensen till en differentiering äfven ibland *menniskorna* d. v. s. i samhällslager gifven. — Den äldre formen för denna differentiering är *ståndsväsendet*, den moderna är *klassväsendet*.

Ståndssamhället var byggdt på såväl *politiska* som *sociala* åtskilnader, hvaremot klassamhället hvilar på en motsättning, som är af *uteslutande social* natur. I det förra hade hvart stånd sin säregna politiska ställning samt sin särskilda privata rätt, d. v. s. de högre stånden hade privilegier och monopol, det lägsta ståndet ofta ingen rätt alls, om ej till namnet. — *Klass*-samhället känner ej några af dessa konstiga skrankor, utan uppställer såsom sina principer: »allas likhet inför lagen» samt »rätt till lif och lemmar, personlig frihet, ära och egendom».

Och dock förefinnes ju mellan dessa båda samhällen en öfverensstämmelse mer väsentlig än de nu påpekade åtskilnaderna, nemligen den *sociala olikheten*: den ene lefver i rikedom och lyx, den andre

i fattigdom och elände; den ene så att säga omgifven af vetenskap och konst, den andre i okunnighet och råhet. — Ja, hvad som förefaller vara en gemensam brist hos båda samhällsskicken: den ene har genom blotta faktum af sin *födelse* råkat erhålla alla de fördelar, hvaraf den andre knappast har utsigt att någonsin komma i besittning. — »Det är ju orätt», säger man, »att i kampen för tillvaron den ene konkurrenten skall gynnas framför den andre, som ju derigenom är på förhand bestämd till att duka under i den ojemna striden». Innebörden af detta påstående skola vi längre fram taga i betraktande. Här gäller det först att i korthet klargöra orsakerna till ståndsväsendets förfall och klassväsendets uppkomst.

Som sagdt: de olika stånden hade i enlighet med differentiationens lag hvar ett sin särskilda kulturuppgift att fylla, d. v. s. sina särskilda *skyldigheter*. Och med dessa följde naturligtvis motsvarande *rättigheter*, privilegier åtminstone för de s. k. högre, d. v. s. kulturarbetet ledande och dess resultat bevarande stånden. Men härvid stannade det ingalunda. Dessa privilegier, hvilka skulle vara en motsvarig ersättning för den största uppoffring, som deras innehafvare iklädde sig för samhället, utvidgades oupphörligen på de oprivilegierades bekostnad, under det att de privilegierade samtidigt förstodo att blifva allt mera befriade från sina motsvarande skyldigheters uppfyllande. I nödens stund visste de privilegierade alltid att sälja sina tillfälliga tjänster så dyrt som möjligt åt landets herre. Bågen spännes allt hårdare. Den måste brista. — Det nu sagda gäller särskildt om det s. k. högste ståndet, adeln. För att öfvertyga oss härom kunna vi t. ex. betrakta den svenska adelns privilegier och öfriga historia från år 1280 till år 1789, särskildt dock under 15- och 1600-talen.

Således: ifrån att vara en lifskraftig organisation för kulturen nedsjönk ståndsväsendet till en död, stehad form, ur hvilken lif och anda flytt.

Den uppfylde ej sitt ändamål. Då härtill kom, att ändamålet ej längre kräfde de privilegierade ståndens hjälp, enär kulturen dem förutan och till trots brutit nya friska banor, kvarstod ständsorganisationen der, ett hinder, en tvångströja för den fria utvecklingen, som blott samlade krafter för att kunna spränga de förhatliga banden. Frihetsidén var kränkt. Jemnlighetsidén var kränkt. Ett fåtal, som varit de starkare, men *ej längre var det*, hade under åberopande af gulnade pergamentsrullar, med *sin* frihet kränkt alla andras. Men nu hade bildingen trängt djupare ned till folket, till »tredje ståndet», hvilket börja inse skefheten i sin ställning. Det vaknade, kände sig starkt och — så kommo *revolutionerna*. — »Frihet, jemnlighet, broderskap» var deras lösen. Och detta helt naturligt, emedan just företrädesvis dessa idéer under ståndsväsendets förfall blifvit kränkta. Men *nu* skulle man genomföra dem! Och man nedbröt i en handvändning alla de gamla skrankorna. Ståndsskilnaderna slopades. »Allas likhet inför lagen» samt allmänt medborgerliga rättigheter erkändes. Skråväsendet jemte allt slags förmynderskap öfver näringarna bortogs. Med andra ord: *friheten* i menisklig, *formel* mening fattad jemte dess konsekvenser borgerlig och politisk, d. v. s. *formel jemnlighet* emellan alla medborgare! Se der revolutionernas arf åt efterverlden! Men den *reela, sociala* jemnligheten, det är med hänsyn till egendom och bildning m. m., vågade man knappt ens försöka genomföra. — Kanske anade man, att den reela jemnligheten förutsatte den reela friheten eller m a. o. ett slägte ofantligt mycket ädlare och bättre än det, som ropade på jemnlighet.

Det är ett påtagligt faktum, att de sociala åtskilnadernas klyfta vidgat sig allt mer och mer emellan de två klasser, af hvilka det moderna samhället består. *Ty*: den numera allmänt erkända »friheten» ger den hänsynslösa sjelfvissheten hos de rikare och de förslagnare ett så mycket vidare spelrum för dess »frihet» än den gifver åt de fattigare och de en-

faldigare. Derför uppslukar de förres »frihet» de senares. Det är visserligen sant, att de senare äro med de förre i politisk afseende jemnlkar. Men, huru mycket behöfver väl detta betyda, när massorna äro i socialt afseende slafvar! Jag anser deras s. k. frihet ofta snarare vara till skada för dem sjelfve och för dem, som under namn af medelklass, bevaka deras intressen. Se på Amerika, der den vesterländska kulturens och dess klassväsendes konsekvenser mest naket hunnit framträda! Der köpa de rike vid valen de fattiges röster för att efteråt så mycket säkrare kunna herska öfver massorna. Derför är den *formela* jemnligheten så väl öfverensstämmande med den *formela* friheten. — Men, nutidens jemnlighetssträfvande går ut på något mer, nämligen *social* jemnlighet och denna är motsatt den af nutiden genomförda s. k. friheten, ehuru sagda motsättning ej ännu vaknat till medvetenhet hos massorna. Sträfvau efter s. k. jemnlighet måste, om den blefve segrare, krossa all frihet, såväl de starkares som de svagares. Sträfvau efter s. k. frihet går ut på ett aflägsnande af alla band, som hindra den starkare att förtrycka den svagare. — *Båda* sträfvandena förutsätta en annan tingens ordning än ståndsväsendet erbjöd; derför förenade de sig och störtade detta. — De gamla skrankorna voro borta. — Och så var *frihets*-sträfvandet tillfredsstäldt. Det af adel och prester fordom förtryckta »tredje ståndet» blef nu kärnan i det nya samhället, öfverklassen, blef en mäktig penningearistokrati, hvars devis är: »frihet», — hvilken fras är liktydig med den ohämmade förvärfsmöjligheten eller tillfredsställande af *guldtörsten*. — Underklassen äter, som väsentligen utgöres af kroppsarbetarne, ropar på »jemnlighet». — Men nu, sedan den gemensamma fienden, ståndorganisationen, blifvit slagen till jorden, stå »frihet» och »jemnlighet» i harnesk emot hvarandra. — De gamla skrankorna äro kullstörtade. »Friheten» tål inga skrankor alls, under det »jemnligheten» sträf-

var att skapa nya sådana till de svagares skydd emot de starkares »frihet».

Såsom redan påpekats, har den starka kulturutveckling, hvilken undansopat alla i hennes väg stånde hinderliga *politiska* åtkilnader, i stället vidgat den *sociala* klyftan, som nu blifvit svårare att öfverskrida, än det fordom var att blifva uppflyttad i ett högre stånd. Många af de band, som förr knöto människorna tillsammans hafva upplösts utan att ersättas med nya. »Kampen för tillvaron» har blifvit det allmänna slagordet. Ja, det predikas öppet, att det helas väl kräfver, att de svagare duka under i kampen. De starkare skola öfverlefva och på sin afkomma öfverföra sina förträffliga egenskaper. Med »de starke» menar man dem, som ha största förmågan att förvärfva sig och de sina byte i »kampen för tillvaron». Stridsplatsen kan äfven förliknas vid en torr, brännhet öken och de stridande, från alla hänsyn lösryckta, eller som det så vackert heter: »frigjorda» individerna kunna förliknas vid atomfina sandkorn, hvilka, drifna af vinden, hvirfla omkring utan inbördes samhörighet.

Denna individualism må man ej förvåna sig öfver. Tvärt om är *den* såväl som dess konsekvens, de *sociala* spörsmålen, med naturnödvändig logik frångående ur den senare utvecklingen. Ty: utvecklingen har endast två driffjedrar, *egoismen* och *altruismen*. Ingendera får lemnas utom räkningen, ty ehuru altruismen är idealet, tjenar det till intet att negligera egoismen, *dels* emedan den existerar såsom en stormakt, *dels* emedan vi ej ha några utsigter att kunna med ens omvandla människornas egoism i altruism, *dels* ock emedan ett våldsamt bindande af egoismens vilddjur så att det ej kunde röra en lem, skulle vara liktydigt med ett afstannande af utvecklingen för de flesta människorna. — Men å andra sidan få vi aldrig glömma att pressa in så mycket som möjligt af vilddjurets krafter på de banor altruismen utstakat. Att detta på ett lågt utvecklingsstadium ej kan bli så mycket som på ett

högt, faller af sig sjelf. Att därför egoismen i viss mening måste ha friare tyglar ju mindre utvecklingen är framskriden emot sitt verkliga mål, är således själfklart. Likaledes är det tydligt att hvarje reform, för att blifva en verklig insats i utvecklingen, måste vara afpassad efter de vid ifrågavarande tidpunkten förefintliga *möjligheterna* till utveckling. Förbiseendet af dessa enkla lagar har vållat strandandet af mer än en ideelt anlagd reformplan. Men å andra sidan är lösslappandet af egoismen i full frihet ej mindre farligt — farligt i samma mån som egoismen hos släktet är öfvermåktig öfver altruismen. Att finna det »gyllene lagom» härutinnan är naturligtvis statskonstens svåraste problem. Enär på lägre utvecklingsstadier (såsom t. ex. f. n. här på jorden) egoismen dominerar och åtminstone spelar rollen af den »drifvande kraften» måste altruismen väsentligen antaga karakteren af ett *skyddande band*, som *hejdar* egoismens framfart. Det gäller dock alltid att tillse, att dessa band, som tillkommit i altruistiskt syfte ej efterhand öfvergå i egoismens tjänst, ja att de, innan de utnötts, afskaffas och ersättas med nya.

Det är onekligt, att den i nutiden skedda öfvergången från ståndsväsende till klassamhälle har medfört ett lösslappande af egoismen utan motsvarigt bindande i nya band. — Men kanske påstår någon, att nutidens »fria» individualism d. v. s. egoism är utvecklingens enda sunda och naturliga princip, hvilken bör leda det hela. Är så fallet, så måste ju de sjukligheter vi påträffat hos vår kultur vara att anse endast såsom tillfälliga, hvilka snart skola regleras bort af den förträffligt individualismens lifsströmmar. Är åter egoismen till sitt verkliga väsen en utvecklingens fiende, så har sjukdomen sina rötter djupt inne i kulturens hjerta, ty detta är genomträngdt af egoism, »individualism».

Innan jag öfvergår till sjelfva tillämpningen af de ofvan framställda tosofiska grundtankarna på de ifrågavarande spörsmålen, vill jag, utan att förirra mig i teoretiska utsväfningar, påpeka de olika synpunkter, ur hvilka spörsmålen i nutiden skärskådas, samt de tillvägagångssätt för deras lösning, som af olika skölor förordas.

Socialisterna ha ofta mästerligt kritiserat den bestående ordningen, ehuru de lika ofta utmålat den till hvad den åtminstone ej ännu hunnit blifva. Men socialismen är ej blott negativ. På spillrorna af det gamla samhället vill densamma uppbygga ett nytt och bättre. Karl Marx har i sitt arbete »Das Kapital» utstakat grundstenen till denna nya tingens ordning i och genom sin s. k. värdeteori, hvilken hvilar på axiomet: en varas värde beror uteslutande på det antal dagsverken, som är nedlagdt å varans produktion. Således: varorna utbytas emot hvarandra i proportion efter den arbetstid, som deras produktion under normala förhållanden torde kräft. Vidare lära många af Marx anhängare, att det endast är *kroppps*-arbete, som producerar värde. Konsekvensen af dessa tankar är gifven: allt ekonomiskt utbyte är kroppsarbetarnes rättmätiga tillhörighet, som de ega att med våld utkräfvä, om det undanhålles dem. — Alla andra samhällsmedlemmar äro parasiter. — Men, hvarför är rikedomen samlad just på andra händer än kroppsarbetarnes? *Socialisterna* säga: Företagsledarnes vinst beror derpå, att de genom öfverarbete utplundra sina arietare, hvilkas arbetskraft är samhällets enda guldgrufva. Kapitalisternas vinst, d. v. s. räntan, utgör, äfven den, andel af rofvet från kroppsarbetarne, hvilken andel arbetsledarne måste afstå åt kapitalisterna för att förmå dem att låna sina penningar till företagen. — Och slutligen: jordegarnes rikedomar äro grundade i ett orättfärdigt tillagnande af den jord, hvartill den ena menniskan genom sin födelse måste vara lika berättigad som den andra. — Och, hvilken är kroppsarbetarens ställning, hans, som skapar all den

rikiedom, hvaraf ett fåtal andra, ofta i lättja, frassa? Jo, hans lott är att tråla hela dagen igenom, i för-tid slita ut sig och att lefva och dö i armod. Det enda, som hans sluge, grymme herrar unna honom, är det allra minsta möjliga, hvarmed han och hans familj nått och jemnt, utan några högre lifvets njutningar, kunna hålla lifvet uppe och arbetet i gång!

Besjälade af sådana tankar var det som Marx och Engels år 1847 uppsatte det sedermera verlds-bekanta manifestet, som slutade med de ödesdigra orden: »Proletarien aller Länder, vereintigt Euch!» — Man var ej nöjd med den politiska revolutionen, man ville genomföra den sociala, d. v. s. »jemnlik-hetsidé» ville ej längre nöja sig med att vara ett blott namn. Hon ville och vill än i dag störta klassväsendet likasom »friheten» och hon i förening störtat ståndsväsendet — Men den förestående kam-pen blir en annan än den utkämpade. Striden kommer ej att stå emellan en organisation, som öfverlevvat sig sjelf å ena sidan och å andra sidan blomman af tidens intelligens och rikedom; nej å ena sidan stå »de starke», d. v. s. de rike och de fleste af dem, som äro bäst egnade att slå sig fram i »kampen för tillvaron» samt å andra sidan »de svage», hvilkas styrka skulle ligga i numerären. De förre vilja ej uppgifva sin »frihet», sin guldtörst; de senare vilja binda densamma med »jemnlikhe-tens» jernfjettrar.

Som vi sett, finnas inom socialismen mycket, som måste vara tilltalande för en teosof. Men det mesta är värdelöst. Värde-teorien, ränteteorien och de teoretiska spekulationerna, det vill m. a. o. säga den s. k. »vetenskapliga socialismen» äro redan af vetenskapen utdömda genom en glänsande veder-läggning. Jag behöfver blott hänvisa till Karl Men-gers och Eugen Böhm-Bawerks arbeten. En skar-pare kritik än den, som den senare i sitt arbete »Kapital und Kapitalzins», delen I, sid. 361—447 egnar socialismens ränteteori är näppeligen skrifven.

Oaktadt sin ovetenskaplighet skall den s. k. »vetenskapliga socialismen» dock hafva den äran inför efterverlden, att hon påpekat missförhållanden, ofta mästerligt kritiserat den bestående ordningen, väckt massorna samt gifvit uppslag till nyttiga reformer i samhället. — Ej heller äro i den opartiske kritikerns ögon Bebels och Bellamys utopier beträffande den socialistiska framtidsstaten mycket värda. Dessa varma idealister ha bortsett från den lägre människonaturen, bortsett från den organiska utvecklingen och historiens viltnesbörd eller med andra ord: upphört att räkna med verklighetens faktorer. Så mycket lättare har det just därför varit för deras motståndare, t. ex. Eugen Richter, att vederlägga dem*).

Det väsentliga i socialismen är, dels, om ock för många socialister omedvetet, dess *revolutionära* karakter, dels ock dess principiela *jennlikhetsmakeri*. — Att söka reformera samhället kan ej vara annat än ädelt, när man inser samhällets brister och inser botemedlen. Men en revolution, särskildt en revolution så plötslig, våldsamt och genomgripande, som socialismen vill, skulle ej kunna genomföras annan än genom ett fruktansvärdt våld och medels grymma blodsutgjutelser — medel, hvilkas oduglighet för ändamålet varaktiga vinnande, ja förderliga inflytande på utvecklingen, teosofien allt för väl känner. — Den jesuitiska satsen »ändamålet helgar medlen» kan under *inga* omständigheter af teosofien gillas. När tiden ej ännu är inne för oss att kunna *med goda och ärliga medel* nå hvad vi åstunda, äfven om detta syntes oss vara mensklighetens heligaste rätt, så handla vi dåraktigt, ja förkastligt, om vi med våldsamt hand gripa efter det åstundade. Det steg, vi trott oss taga framåt, hade då i sjelfva ver-

*) I teosofiska skrifter råder den plägseden, att hvar och en fritt får uttala sina åsikter, om de framställas på lämpligt sätt. Man behöfver sålunda ej förutsätta, att de alltid äro gillade af de respektive utgifvarne.

ket fört oss tillbaka, och hvad vi trott oss hafva förvärfvat skulle snart upplösas i en skenbild utan verklighet, hvaremot vi aflägsnat oss ännu mer från vårt verkliga mål, derigenom att vi hade satt oss till herrar öfver lagen och ej kunnat bestå det prof, som var oss förelagdt — De, som tillstålla eller deltaga i en blodig revolution, söka att med våldsam hand tvinga nationens karma in i sina önskingars banor, något, som endast kan framkalla en så mycket mera fruktansvärd karma. — Hatets och våldets vreda, disharmoniska vibrationer endast väcka till lif och förstärka nya hatets vågor, under det att kärlekens harmoni är den enda makt i världen, som kan stilla hatets svallningar. Detta låter som en bild, ett talesätt. Men det är vetenskaplig, bokstafelig sanning för dem, som trängt in i ockultismen.

Karma förbjuder oss ingalunda att ärligt genomföra reformer, men väl att göra revolutioner som alltid äro byggda på egoism och hat samt all tid framkalla motsvarande återverkningar. Se blott på förbannelsen hos den franska nationens karma!

Vidare kan teosofien ej gilla socialismens blinda jemnlighetsifran, ty *dels* är denna framsprungen ur massornas sjelfviskhet, *dels* ock är den, såsom redan påpekats, i sin ensidighet *onaturlig*.

Och slutligen, mest af allt måste teosofien fördöma det fruktansvärda *tvång*, som den socialistiska statsmakten konsekvent måste genomföra för »jemnlighetens förverkligande, ett tvång, som genomfördt skulle tillintetgöra ej blott den i mensklig mening mening fattade friheten utan *all* frihet äfven den reela. Teosofien har ingenting deremot, att »de starkare få lida en betydlig inskränkning i sin sjelfviska frihet till förmån för »de svagare». Tvärt om! Men tyvärr komme det ej att stanna härvid, i fall socialisterna finge råda. Om dessa ville vara ärliga emot sig sjelfva, måste de tänka tanken fullt ut: *All* frihet, *allas* frihet tillintetgöres i socialiststaten, *för så vidt* jemnlighetsidén skall vara herskaren i densamma. »En nutida straffänges lif vore», så-

som Richter träffande anmärker, »den högsta frihet i jemförelse med den tillvaro den s k. frie medborgaren finge framsläpa i socialiststatens kaserner och arbetsinrättningar». Kommer så härtill att, »enär ingen i den socialdemokratiska staten kan på ärligt sätt och genom flit och ökad skicklighet komma sig fram, så skola lidelserna släppas lösa för att på oärligt sätt vinna fördelar öfver andra.*) Men frihetens död är kulturens, i första hand den *andliga* kulturens graf.

Visserligen gifves det socialister, som påstå, att jemnlikhetsidén i nödfall får uppgifvas. Så tror äfven jag, att det förr eller senare kommer att gå, men i och med detsamma är socialiststaten ej längre socialiststat utan *klass*-samhälle, och det är just detta samhälle, som socialismen *principiellt* ville störta.

Anarkismen är principiellt fiendtlig mot hvarje styrelse. »Frihet» lyder dess lösen. — Den är socialismens tvillingaroder men motsats. Man skulle kunna tro att den vore predikad af »de starke», de mäktige. Men så är ej fallet. Dess anhängare äro till större delen ett moraliskt utskum af såväl lägre som högre samhällslager. Tyvärr är anarkismens »frihet» liktydig med ett lössläppande af hela den lägre människonaturens vildaste passioner. I öfrigt är anarkismen *negativ*, vill blott omstörta utan att uppbygga och ordna. De moderna dynamitattentaten äro dess verk. Man behöfver ej vara teosof för att kunna inse, att anarkismen är socialismen väsentligen underlägsen. — Och dock är såväl den ena som den andra en naturlig konsekvens af utvecklingen. Bådas förfärliga lidelsefulla öfverdrifter äro endast förstärkta *disharmoniska återsvallningar af de sjelfviskhetens vågor, som de makthafvande hafva utslungat omkring sig och hvarmed de förpestat den andliga atmosfären.* — Det är ej anarkisternas fel, att anarkismen framträder, är därför en sanning liksom det vanliga yttrandet, att man bör utrota anarkismen.

»Richter mot Bebel» sid. 37.

med jern och blod, bevisa hur ytligt vederbörande se på saken. Man kunde ännu hellre söka att dämmå för en flod vid dess utlopp än att på detta sätt söka tillintetgöra de jäsande elementen.

De *reaktionäre* och *ultrakonservative* säga, att de sociala frågorna sakna all förnuftig grund. De sträfvanden, som ligga under dessa frågor äro — menar man — mer än obefogade. Tvärt om, är deras ställning bäst, som ropa, att de äro förtryckta. Frågorna lösas endast genom *större förtryck* emot dem, som knorra. »Då skola de nog upphöra att göra sig till», menar man.

Så resonnera många af de s. k. bildade, tyvärr dermed jäfvande ej blott hjertats utan äfven den hufvudets bildning, som de yfvas öfver. — Något försök till vederläggning tarfvar dock ej denna åsigt, som sjelf endast hvilar på nakna påståenden och förnekanden,

De s. k. *liberale* hålla i princip mycket på den s. k. friheten, »den fria konkurrensen» etc. De äro visserligen benägna för en del små eftergifter och lättnader åt massorna, men ingalunda för några genomgripande reformer. Liberalismens hufvudprincip, den s. k. friheten, medför, att hvar och en bör, obekymrad om sina medmänniskor, kunna sörja för sig sjelf. Deraf »konkurrensen» och »kampen för tillvaron» såsom konsekvenser. — Således ligger här ytterst *egoismen* inunder. Men, som vi funnit, att det just var denna, hvilken hotade vår kultur med undergång, kunna vi heller ej hoppas på räddning genom den i många afseenden så aktningsvärda liberalismen.

Teosofiens ställning till de sociala frågorna skulle jag vilja beteckna såsom *radikal-konservativ*, hvilket dock ej må förstås så, som om teosofiens sociala program vore detsamma som deras, hvilka kalla sig radikalkonservative. Dessa äro vanligen sådana, som, utan att höra till något bestämdt politiskt

parti, i vissa frågor intaga en radikal, i andra en konservativ ståndpunkt, hvarför de förete en oändlig variation, en sammansättning af tendenser ända från de ultra-reaktionära till de ultra-radikala. Hvad som utmärker den *sunda* radikalkonservatismen, är å ena sidan *fasthållandet vid det bestående, tills det bevisats olämpligt* samt å andra sidan *det ärliga bekämpandet af den bestående ordningen, så snart och för så vidt denna pröfvats olämplig, och det tillika ådagalagts, dels att det bristfälliga kan ersättas med något, som är verkligt bättre, dels ock att omändrandet ej kräfver större offer än som motsvarar skilnaden i värde mellan den ordning som införes och den som afskaffas.*

Fasthållandet vid det bestående, tills det befunnits olämpligt är *sund konservatism*. Bekämpandet af det bestående, så snart detta bevisats olämpligt är berättigad radikalism, hvilka båda ståndpunkter, ehuru ofta skenbart motsatta, mycket väl kunna låta sig förenas med hvarandra. Hvad som väsentligen skiljer radikalkonservatismen från liberalismen, är att den senare *dels* ej är konservativ, *dels* ej heller är radikal, ty *dels* håller liberalismen temligen svagt på det under generationer bepröfvade bestående goda, som ofta allt för lättvindigt offras för experimenterande med detta osäkra nya, som kallas för det »bättre», *dels* ock hyser liberalismen en principiell fruktan för att taga stöget fullt ut, hon experimenterar ofta med halfmässyrer, hvilket just är orsaken till hennes haltande inkonsekvenser.

* * *

Såsom redan påpekats, ser teosofien i menskligheten ett andligt helt, hvars intressen äro solidariska och harmoniska allt igenom. Altruismen är mensklighetens verklighet, egoismen dess illusion. — Tankar, för hvilka den bestående ordningens institutioner långt ifrån äro något uttryck. Häraf skulle nog mången draga den slutsatsen, att teosofien ville en omstörtning för att så fort som möj-

ligt genomföra sitt sociala önskningsmål. Ack! Där-
rar äro de, som så tänka. Om teosofien vill vara
någon *verklig, stor* insats i mensklighetens utveckling
och pånyttfödelse, om hon vill vara något mer än
allt det munväder, som flödat öfver de sociala re-
formatorernas läppar, så kan hon ej — lik socialis-
men — ett, två, tre lemna verklighetens rämärken
ur sigte för att utstaka utopier på fantasiens gun-
gande rymder. — Vål är det vackert att uppställa
idealet stort och högt, äfven om det förefaller oupp-
hianneligt, nemligen om det är ett ideal af *pligter* och
genom pligter, ehuru detta tjenar till intet, om man
utelemnar idealets *tillämpning* på den verld, som man
kallar verkligheten. Än värre ställer sig saken, om
idealet endast är ett ideal af *rättigheter*, och skänd-
lig kan utopien med rätta kallas om vägen till
dess drömda välsignelser drages fram genom blod
och våld.

Utopiens män hafva förbisettt orsaken till mensk-
lighetens lidanden. Men utan kännedom om or-
saken till ett ondt skall man aldrig kunna finna det
rätta botemedlet — Spörja vi teosofien om lidan-
dets orsak, svarar hon helt kort: »Karma» — den
lidandes *egen, sjelfförvärfvade* karma, ådragen genom
hans *egen* sjelfviskhet under föregående jordelif. —
Lidandet är sålunda ej oförtjent utan förskyldt. Och
hvad som är ännu väsentligare: det sociala onda,
som vi se omkring oss, är så att säga endast den
naturnödvändiga frukten af de syndens frön, dem
de lidande sjelfve i föregående jordelif utsått, och
hvilka de nu sjelfve hafva att skörda.

Konsekvensen här af är gifven: »Teosofien är
principiel motståndare emot hvarje försök till ett
plötsligt utrotande af de sociala olikheterna och
lidandena. Ty, skulle detta än kunna genomföras,
så skulle den kränkta karma lik ett vredgadtt haf
snart bryta sig en ny väg genom de konstgjorda
fördämningarna och taga ut sin rätt ej blott gent-
emot dem, som lyckats rädda sig undan till en tid,
utan äfven och än mer gent emot dem, som i sin

trångsynthet velat sätta sig till herrar öfver den gudomliga lagen.

Men ej blott af detta principiela skäl fördömer teosofien utopierna. Det finnes äfven rent *faktiska* skäl emot dem, skäl hvilka *en hvar tänkande person*, äfven utan att ega kännedom om den ockulta vetenskapen, bör kunna fatta, ty den första förutsättningen för att kunna genomföra en idealstat, är, att de *menniskor*, ibland hvilka den ideala ordningen skall genomföras, äro *idealmenniskor*. Men, ehuru jag ej betviflar att sådana finnas, så har jag dock ännu ej lyckats träffa tillsammans med en enda sådan, och samma torde förhållandet vara med en hvar af mina åhörare. Då dertill kommer, att inga andra än idealmenniskor torde kunna ens *uttänha* en ideel samfundsordning, och att denna säkerligen torde — om öfverhufvud någon samfundsordning *alls* blefve påtänkt af idealmenniskorna — blifva helt annorlunda än någon af oss eller våra socialistiska eller anarkistiska bröder ana — så torde det vara i allo lämpligast att, åtminstone tills vidare, låta utopierna ramla.

Då möter oss den frågan, huruvida likväl samhällena ej borde plötsligen omskapas till något, om ej fullkomligt, så dock vida bättre än hvad de nu äro. Äfven härtill svarar teosofien: Nej! Det är visserligen ett *önskningsmål*, att samhället likasom de individer, af hvilka det består, blifva allt fullkomligare, hvarför teosofien lika litet förbiser samhällenas som individernas utveckling till det bättre. Men just af detta skäl, just enär all utveckling är till sin natur *organisk* och ej tål att forceras fram, såvida det med utvecklingen afsedda resultatet skall kunna varaktigt uppnås, är det, som våldsamma ryckningar, vare sig genom revolutionära eller s. k. lagliga medel, ej äro positivt välgörande för utvecklingen, om de än stundom kunna skenbart befördra densamma. Dessa slitningar afbryta utvecklingen till en tid och draga med naturnödvändighet efter sig reaktioner lika vidriga på sitt vis som revolu-

tionerna äro på sitt. Detta är fakta, som vi alla känna af historiens vittnesbörd.

Hafva vi nu funnit teosofiens *konseratism*, så skola vi dock ej tro, att hon stannar dervid, ty då vore hon fullkomligt ofruktbar. Lätom oss därför efterforska hennes motsatta sida, den *radikala*.

Teosofien yrkar på sociala reformer, hvarhelst hon finner en social orättvisa och dermed förknipadt lidande. Dessa reformer böra genomföras konsekvent och utan all skuggrädsla, hvilken är det hjernspöke som städse omtöcknar den falska s. k. liberalismen. Men reformerna böra genomföras så *mycket säkrare*; och garantien härför är, att de ske *efter mogen insigt vid den rätta tidpunkten och till det rätta omfånget*. Tillämpningen häraf tillhör praktiken och kan således afgöras endast vid de konkreta fallens framträdande. Men den *ledtråd*, som de maktogande hafva att följa, om de ärligt vilja, är af teosofien gifven.

Menniskans uppgift gent emot sina medmänniskor, och således äfven de maktogandes pligt emot dem, öfver hvilka de stifta och skipa lagar, är tvåfaldig, nemligen *dels att söka bringa dem lindring i deras onda karma, dels ock att söka bereda dem tillfälle till en ny och god karma*. Det förra kunde synas som en själmotsägelse, som ett försök att vilja sätta sig öfver och delvis upphäfva Karma. Men detta är ett stort misstag. När vi uppträda lindrande och hjälpande i vår nästas nöd, äro vi medel i karmas hand, medel, hvarigenom *den lidandes goda karma* kommer i tilfälle att i någon mån modifiera, inskränka hans onda karma. Men, ännu mer än på vår medmänniskas karma, har vårt handlingssätt emot medmänniskan i hennes nöd, inflytande på *vår egen karma*. Vårt förhållande blir oss en prøfvosten. Lindra vi med uppoffring af egen bekvämlighet och utan själviska hänsyn vår nästas nöd, så besegra vi i samma mån vår egen själviskhet och ådraga oss en god karma, låt vara att vi ej med vårt handlingssätt *åsyftat* annat än att göra det goda för det godas

egen skull. — Äro vi deremot liknöjde för vår nästas lidanden, ådråga vi oss en ond karma.

Mer väsentligt än vårt förhållande till våra medmänniskors *redan förskylda onda karma* är dock vår insats till att *bereda dem en ny och god karma*. Här, men *endast här* är nyckeln till de sociala problemen att finna. Och det är okunnigheten härom, obekantskapen med sjelfva Karma, som kommit alla sociala reformplaner att, redan såsom blott påbörjade byggnader, snart falla i ruiner. Man har så att säga börjat i den orätta ändan, sökt att reformera det som var endast verkningar utan att tränga in till orsakerna. Men de sociala problemen kunna ej lösas genom några palliativ, genom några blotta lindringar. Dessa böra visserligen ej lemnas alldeles obeaktade. Tvärt om! Eljes förhårda vi oss och ådråga oss en ond karma samt öka slägtets redan förfärliga karma. Men det enda, som skall kunna träffa det onda i roten och medföra varaktigt gagn för den lidande menskligheten, är den verksamhet som från nu af riktar sig på åstadkommanden af en ny och god karma för framtiden; och detta verk befordras bäst genom spridande af rätt *kunskap* om lifvets och naturens lagar samt ett *lif i osjelfviskhet*, värdigt såsom föredöme för andra och spridande friska lifsströmmar ut till den sjuka världen. — Deremot må den gamla onda karma, som har sin rot i det förflutna och verkar i det närvarande, först hafva uttömt sin »rättvisa vredes skålar» öfver folken, innan dessa kunna hoppas på någon verklig bättring. — Af de båda uppgifter jag här ofvan vidrört, nemligen den ena med afseende på vårt förhållande till våra medmänniskors redan förskylda onda karma och den andra med hänsyn till förvärfvandets af en ny och god karma för framtiden, är, låt vara att de båda stå i ett ofta ganska nära inbördes sammanhang, den senare uppgiften ofantligt mycket högre än den förra. Ty den meniska, som verkar för den senare uppgiften åstadkommer ej blott *tillfällig lindring* utan framför allt

varaktig hjälp; och vidare: hon arbetar för åstadkommandet af resultat, som i allt fall skola låta vänta på sig länge efter sedan detta hennes jordelif förrunnit, ty hon arbetar på ett högre plan. hvarifrån verkningarna ej på länge, åtminstone ej i sitt väsentliga omfång tränga ned i sinneverlden; och måste därför hennes verk vara så mycket mer osjelfviskt som hon *personligen* aldrig kommer att mottaga mensklighetens lön eller tack. Uteslutande af denna art äro Makatmernas, våra teosofiska mästares i i Österlandet verk. De äro så att säga banbrytarna för hela mensklighetens goda karma. — Helt naturligt är det ju därför, att de af den vesterländska okunnigheten skola hånas och begabbas för att de ej vandra ut i länderna att bota sjuka, hjälpa industrien med sina ockulta krafter m. m., m. m., som man brukar tänka ut. — Men, för att återvända till oss vanliga människor och särskildt dem, som kalla sig teosofier, vill jag koncentrera min fråga i denna brännpunkt: »*Hvad hafva vi att göra för att kunna bereda menskligheten en bättre karma för framtiden?*» — Härpå vill jag svara: vi hafva i första rummet att vara strängt vaksamma på oss sjelfve, bekämpa vår lägre natur för att allt mer genomträngas af vårt Högre Jag, ty derigenom *dels* gifva vi goda karmiska impulser, hvilka komma hela menskligheten direkt till godo, *dels* rena vi i någon mån den ruttna, smittosamme andliga atmosfären, *dels* gifva vi goda föredömen åt våra medmänniskor, *dels* ock få vi genom den ökade makten öfver oss sjelfva äfven ökad makt öfver våra medmänniskor, en makt som rätt brukad bör kunna medföra en storartad andlig panyttfödelse under vårt i pessimismens förhannelse nedsjunkna tidehvarf.

Särskildt böra vi, som kalla oss teosofier — brukande all den makt, som vi med ärliga medel kunna tillkämpa oss såväl öfver oss sjelfva som öfver den oss omgifvande verlden — söka att för-t och främst *sprida kunskap*, särskildt insigt i teosofiens hufvudgrunder. Först *derigenom* möjliggöres förverk-

ligandet af vår hufvuduppgift: att få broderskärlekens ande ingjuten uti de nu af illusionerna, egoism och »kamp för tillvaron» fångade hjertan.

Detta är Teosofiska Samfundets närmaste uppgift beträffande de stora massorna af menkligheten. Men vi måste hafva tålmod och förtröstan på vår goda sak. Vi hafva ej rätt att uppgifva försöken, därför att de *ej genast* krönas med framgång. Vi må ej glömma att vi midt i det s. k. »bildningens tidevarf» hafva med idel fördomar och trängsint-
het att kämpa. Vi hafva att ur menkligheten plocka bort, bit för bit, det ingrodda vesterländska åskådningssätten, innan den teosofiska kunskapen kan röna något varaktigt fäste i sinnena. Först när *kunskapen* är spridd, har *Samfundet* dragit sitt jettestrå till stacken; sedan må det bli *individens* sak att följa den öfvertygelse, han genom sagda kunskap tillkämpat sig, samt förvärfva sig en god karma — eller ock att — offrande sin öfvertygelse — draga öfver sig ett tungt ansvar.

* * *

När den gamla onda karma en gång är tömd och menklighetens nya karma är väsentligen god, först då, men då så mycket säkrare skola de sociala problemen försvinna af sig sjelfva såsom skuggorna för tropikens middagssol. Då skola de af förädlade individer bestående samhällena osökt organisera sig i former, der *sann frihet och sann jemlikhet* äro förverkligade ej blott genom lagar utan främst i och genom den *universela broderskärleken*.

Må vi till dess ihågkomma vårt höga kall och vårt stränga ansvar. Vi äro af Karma utkorade till dess verktyg. Ve oss om vi svika.

Från mörker till ljus.

I.

Ej må du sörja, och ej må du grubbla,
Derför att jordlivets lycka du mister —
Njutningens hopp likt en strålande bubbla,
Den du vill gripa med händerna, brister,
Och hvarje morgon gryende
Skådar en sällhet flyende.
Får du den lifsvarma njutning ej trycka
Någonsin än till ditt trånande bröst,
Ålska och offra, haf deri din lycka,
Sök uti sjelfförgätenhet tröst.

Unnar dig ödet ej detta till sist,
Blir du tillbakastött misstroget, kallt
Just utaf dem, som du hängåfve allt,
Drabbas ditt hjärta af hunger och brist,
Vill ingen läka dess blödande sår.
Ingen aftorka dess frätande tår,
Lider det dertill mot lefnadens natt.
Lagar sig tiden, som hängång har öfvat
Fräckt i ditt hjärta, att fly med den skatt
Eller den nödtorft hon känslan beröfvat —
Jubla då högt! Ty helt säkert åt dig
Lyckan sin dyraste ädelsten ämnar,
Gunst, som åt dödlige sältsynt hon lemnar:
Till hennes trollslott då leder din stig

Liksom i feernas konungasal
Förs man derin af en bindel förblindad,
Ogenomtränglig och omsorgsfnllt lindad —
Skymmande bindeln af trånadskval.

II.

När du ser det goda duka under
Uti kampen mot det ondas funder,
När af lögnen blir det sanna slaget
Och till spett och spe i smutsen draget,
När det sköna, likt en syn, som hägrar,
Löses upp och flyr, och mörkret segrar,
Då var glad och fylld af jubel bara,
Kämpen lik, som ser de sinas skara
Fyndigt krigsputs föra lyckligt ut,
Hur de fly i striden en minut
Att med nya massor strax förstärkta,
Af berusad ovän obemärkta,
Krossa våldsamt sen hans spridda hopar,
Falla plötsligt på förföljarn ned,
En lavin, som uti jämna led
Dubbelt mächtig allt framför sig sopar.

Ty det godas här, hur han belägras.
Som det tycks i dödligt äfventyr,
Hur han öfverväldigas och flyr,
Af det ondas skenbart blott besegras —
Trött af jagten våldet andlöst flämtar,
Ur omätliga reserver hämtar
Sanningshären städse ny förstärkning,
Och till sist det ondas anlopp matt
Från dess blanka sköldborg utan värkning
Vräks tillbaka uti död och natt.

III.

Att den bistra döden i anletet se
Blir till början en fasa förutan namn,
Men så ljuft är att ta honom sedan i famn
Att vi glömma all världenes sorger och ve.

IV.

En sällsynt njuten lycka, som har flytt,
Och vid hvars minnes eko hjertat ömmar,
Och höljs i skyar utaf vemodsrömmar —
Tillika blir ett hopp, som gryr på nytt.

Barmhärtigt bjuder så naturens lag,
Att hvarje aftonsol, som sorgset släckes,
Som morgonsol till lif ånyo väckes —
Att natt förbyter sig i strålfull dag.

Hvar fröjd, som bleknat bort liksom en hamn
Af älskad vän i förtid fälld af döden,
Skall nyuppstånden, ljus som morgonglöden,
Ungdomlig sträcka emot oss sin famn.

Ja, hvarje gång inom oss gryr ett hopp,
För hvilket livets väg blir segerstråten,
Det är en svunnen sällhet, en begråten,
Som vaknar åter i vårt hjärta opp.

Ty alla våra tankar, våra dåd
En forntid ha, fast vi den icke minnas,
Och i en framtid ändlöst sammantvinnas
Med våra ödens oafbrutna tråd.

Gustaf Lindgren.

